

Vem behöver en haverikommission?

**ÖVERGIVNA PLANER:
EN PLAN- OCH BYGGLAGSTIFTNING
I BEHOV AV EN HAVERIKOMMISSION?**
av Jan Jörnmark,
Göteborg 2009

Fastighetsägarna Göteborg Första Regionen har gett författaren Jan Jörnmark i uppdrag att skriva en bok med spännande bilder om plan- och bygglagstiftningens brister och utmaningar. Resultatet heter *Övergivna planer* – ett namn som kanske valts för att rida på framgångarna från de tidigare böckerna och kanske också för att påverka samma målgrupper.

De ca 130 sidorna är rikt illustrerade med bilder på förfallna byggnader. Jörnmark inleder med att ge sin syn på hur Plan- och bygglagen (PBL) växte fram. Därefter följer några ensidigt och raljant beskrivna fallstudier av misslyckade fastighetsaffärer. Högt och lågt blandas, en villaägare som hamnat i blåsväder för att utan bygglov målat sitt hus mintgrönt jämföras med stora exploitörer som vill riva byggnader med kulturvärden och bygga bostäder. I samtliga fall är det luddiga bestämmelser, utdragna planprocesser med överklaganden samt nejsägande antikvariska myndigheter som står i vägen för utveckling och tillväxt. Särskilt skjuter Jörnmark in sig på riksintressena för kulturmiljövård.

Hans slutsats är att Plan- och bygglagen behöver en haverikommission – en väl förankrad parlamentarisk utredning som genomför

en totalöversyn med målet att få en seriös lagstiftning präglad av transparens, enkelhet och förutsägbarhet. Om detta inte sker spår Jörnmark att tillväxten hotas och att städerna drabbas av bostadsbrist och utglesade stadsområden. Givetvis har boken blivit den brandfackla i debatten som varit avsikten.

Finns det några lösningar? Jörnmark skriver inte mycket om detta men tolkar jag honom rätt så vill han tillbaka till den modernistiska planering som föregick PBL, dvs ett strikt urval av monument som bevaras musealt medan bebyggelsemassan i övrigt lämnas för exploatering, i båda fallen utan något större demokratiskt inflytande eller deltagande.

Men vi kan inte vända tillbaka från insikten att kakan är mer än russen i den – att den kulturhistoriska aspekten finns överallt – och att det är den samtida diskussionen som avgör hur den ska behandlas. Det är just detta som PBL och riksintressena är avsedda att hantera, genom att vara flexibla, se till helheten och styra genom processer. Ser man till utfallet är det snarare byggnadsvärden än exploitörerna som borde efterfråga en haverikommission.

När det gäller sakfrågorna så hotar tillvaratagandet av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse inte tillväxten, och jag väger gärna en minskad tillväxt mot rivningar i stadskärnor och förstörd livsmiljö. Planprocessen har liten betydelse för fördyring av byggprojekt och överklaganden av planärenden är bara en av flera faktorer som påverkar planprocessen längd – kommunal oenighet och personalbrist väger tyngre.

Överklaga en detaljplan kan en enskild göra endast i egenskap av sakägare, och förlorar oftast. Däremot leder överklaganden ofta till bättre planer. Det är sant att bostadsmarknaden inte fungerar, produktionen svarar inte upp mot efterfrågan, men det beror knappast på kulturvärden och riksintressen. Och villaägaren som målade sitt hus mintgrönt – ja han friades av länsstyrelsen, med hänvisning till PBL!

Paul Hansson